टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ

श्री बालमुकुन्द लोहिया संस्कृत आणि भारतीयविद्या अध्ययन केन्द्र

१२४२ सदाशिव पेठ, पुणे- ४११ ०३०.

भारतीयविद्या पारंगत

M.A. in Indology

अभ्यासक्रम पुस्तिका

नवीन अभ्यासक्रम (शैक्षणिक वर्ष २०२५ -२०२६ पासून)

सदर अभ्यासक्रम दोन वर्षांचा असून चार सत्रांमध्ये विभागलेला आहे. प्रत्येक सत्राअखेर विद्यार्थ्यांची त्या सत्राकरिता नेमलेल्या पाच विषयांवर आधारित परीक्षा घेतली जाते. प्रथम आणि द्वितीय सत्रातील पाचही विषय अनिवार्य आहेत. तृतीय आणि चतुर्थ सत्राकरिता अभ्यासक्रमात नेमलेल्या विषयांपैकी कोणते विषय चालवायचे, याचा निर्णय विभागातर्फे दर वर्षी घेतला जाईल. त्यातून विद्यार्थ्यांना कोणतेही पाच विषय निवडण्याचे स्वातन्त्र्य राहील.

या अभ्यासक्रमातील काही विषयांना ४ आणि काही विषयांना २ श्रेयांक (Credits) आहेत. प्रत्येक श्रेयांकाकरिता १५ तास अध्यापन केले जाते. त्या त्या विषयाच्या श्रेयांकानुसार वेळापत्रकातील तासांचे नियोजन असेल. प्रत्येक विषयाकरिता असलेल्या १०० गुणांचे विभाजन वर्गात घेतल्या जाणाऱ्या सतत मूल्यांकनाच्या चाचण्या (Continuous Evaluation) आणि सत्रांत (Semester End) परीक्षा यांमध्ये केले जाते. प्रत्येक विषयाला सतत मूल्यांकनाचे ६० पैकी गुण मिळतील आणि सत्रांत परीक्षा ४० गुणांची असेल. त्यांना अंतर्गत मूल्यमापनात ६० पैकी किमान एकूण ३५% (प्रत्येक परीक्षेत स्वतंत्र नव्हे) मिळवणे आणि सत्रान्त परीक्षेत ४० पैकी एकूण ३५% मिळवणे अपेक्षित आहे. सतत मूल्यांकनाकरिता वर्गात होणाऱ्या परीक्षांचे नियोजन संबंधित विषयशिक्षक करतील. गृहपाठ, बहुपर्यायी प्रश्न, मौखिक परीक्षा, लेखी परीक्षा, एखाद्या मुद्यावर सादरीकरण अशा विविध प्रकारे ते वर्गात परीक्षा घेऊ शकतात. प्रत्येक विषयाचा सर्वांगीण अभ्यास व्हावा या दृष्टीने प्रश्नपत्रिकेतील प्रश्न असतील. एखाद्या विशिष्ट भागावर किती गुणांचे प्रश्न ठेवावे याचे संपूर्ण स्वातंत्र्य त्या त्या विषयाध्यापकाला असेल.

सतत मूल्यांकनामध्ये किमान गुण (४० टक्के) न मिळविल्यास एका वेगळ्या सत्राच्या कालावधीत त्या विषयाची परीक्षा पुन्हा द्यावी लागेल. पुढील इतर सत्रांसोबत ही परीक्षा देता येणार नाही. त्यामुळे विद्यार्थ्याने सातत्यपूर्ण अध्ययन करून ४० टक्के किमान गुण मिळविणे आवश्यक आहे. सत्राच्या अखेरीस होणाऱ्या ४० गुणांच्या परीक्षेत किमान ४० टक्के न मिळविल्यास ती परीक्षा मात्र पुढील सत्रातही बॅकलॉग भरून देता येईल.

जे विद्यार्थी नियमितपणे वर्गात उपस्थित आहेत, ज्यांनी सर्व सतत मूल्यांकन चाचण्या दिल्या आहेत, आणि तरीही ज्यांना या चाचण्यांमध्ये ४५ टक्क्यांपेक्षा कमी गुण मिळत आहेत, त्यांना कमकुवत (Weak) म्हणून निश्चित करून त्यांच्या प्रगतीकरिता दोषनिवारक अध्यापनाची (Remedial Teaching) व्यवस्था केली जाईल. तसेच ज्या विद्यार्थ्यांनी उत्तम प्रगती करीत ९० टक्क्यांपेक्षा अधिक गुण मिळविले आहेत त्या उत्कृष्ट (strong) विद्यार्थ्यांना प्रोत्साहन दिले जाईल.

TILAK MAHARASHTRA VIDYAPEETH

SHRI BALMUKUND LOHIA CENTRE OF SANSKRIT AND INDOLOGICAL STUDIES

NAME OF THE PROGRAMME: Bharatiyavidya Parangat (MA Indology)
PROGRAMME CODE: 13
YEAR: 2025–2026 Onwards

YEAR	**1st year**	
SEMESTER	**I**	
NAME OF COURSE	**प्रागैतिहासिक आणि इतिहासपूर्व संस्कृती**	
COURSE CODE	**25R1311**	
MARKING SCHEME	**End-Semester (EXT): 40**	**Continuous evaluation (INT): 60**
CREDITS	**Total: 4**	
	Theory: 4	**Practical : 0**
TEACHING HOURS	**Theory: 60**	**Practical: 0**

COURSE OBJECTIVES:

1) To imbibe the knowledge of Indian Prehistory
2) To acquaint with various regional proto historic cultures in India
3) To give information of important archaeological sites in India

COURSE OUTCOME: The Students completing the course will be able to-

1) understand the chronology of Indian prehistory
2) understand regional proto historic cultures in India
3) know about the various important archaeological sites of India

COURSE DETAILS:

Unit No.	Title of unit with detailed content	No of teaching-learning hours	Theory	Practical	Marks Weightage	
					INT (cont. eval.)	EXT (end-sem)
1	**पुराश्मयुग, मध्याश्मयुग आणि नवाश्मयुग**	30	30	0	50	00
2	**हडप्पा संस्कृती, ताम्रपाषाणयुग आणि लोहयुग**	30	30	0	10	40
Total Hours		**60**				

List of Reference Books:

१. ढवळीकर, म. के. २०१८. *भारताची कुळकथा* . पुणे: राजहंस प्रकाशन

२. ढवळीकर, म. के. २०१६. *महाराष्ट्राची कुळकथा.* पुणे: राजहंस प्रकाशन

३. . ढवळीकर, म. के. १९८०. *पुरातत्त्वविद्या.* मुंबई: महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ.

२. देव, शां. भा. २००७. *पुरातत्त्वविद्या.* पुणे: कॉंटिनेन्टल प्रकाशन.

YEAR	**1st year**	
SEMESTER	**I**	
NAME OF COURSE	**धार्मिक साहित्याचा इतिहास**	
COURSE CODE	**25R1312**	
MARKING SCHEME	**End-Semester (EXT): 40**	**Continuous evaluation (INT): 60**
CREDITS	**Total: 4**	
	Theory: 4	**Practical : 0**
TEACHING HOURS	**Theory: 60**	**Practical: 0**

COURSE OBJECTIVES:

1) To imbibe the knowledge of Indian religious literature
2) To acquaint with the Epic literature.
3) To give information of origin and development of the texts of various religions in India.

COURSE OUTCOME: The Students completing the course will be able to-

1) understand the chronology of the development of the Indian religious literature.
2) understand regional variations of the texts of various religions in India.
3) know about the various elements of the religious texts of the Hindus and the other religions in India.

COURSE DETAILS:

Unit No.	Title of unit with detailed content	No of teaching-learning hours	Theory	Practical	Marks Weightage	
					INT (cont. eval.)	EXT (end-sem)
1	**वैदिक साहित्य आणि आर्ष महाकाव्ये**	30	30	0	50	00
2	**पुराणे, बौद्ध संस्कृत संस्कृत साहित्य**	30	30	0	10	40
Total Hours		**60**				

List of Reference Books:

१. करंबेळकर, वि. वा. १९६३. *संस्कृत साहित्याचा सोपपत्तिक इतिहास*. नागपूर: श्री शारदा प्रकाशन.

२. डांगे, सिंधु. १९७६. *भारतीय साहित्याचा इतिहास* (खंड१). नागपूर: महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रन्थनिर्मिती मंडळ.

३. भट, श्रीपाद आणि इतर (संपा.)२००७. *संस्कृति-परिचय*. पुणे: टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ.

४. Winternitz, Maurice. *A History of Indian Literature*. 3 volumes. Reprints. Delhi: MLBD.

YEAR	**1st year**	
SEMESTER	**I**	
NAME OF COURSE	**धर्म आणि तत्त्वज्ञान– १**	
COURSE CODE	**25R1313**	
MARKING SCHEME	**End-Semester (EXT): 40**	**Continuous evaluation (INT): 60**
CREDITS	**Total: 4**	
	Theory: 4	**Practical : 0**
TEACHING HOURS	**Theory: 60**	**Practical: 0**

COURSE OBJECTIVES:

1) To imbibe the knowledge about religion and philosophy of India in pre-Buddha period
2) To acquaint with various religious sects in India
3) To understand the beginning of Indian philosophical traditions.

COURSE OUTCOME: The Students completing the course will be able to-

1) understand the chronology and development of religion and philosophy in India.
2) understand the developments of various religious cults
3) understand the interaction on Indian religions.

COURSE DETAILS:

Unit No.	Title of unit with detailed content	No of teaching-learning hours	Theory	Practical	Marks Weightage	
					INT (cont. eval.)	EXT (end-sem)
1	**धर्म संकल्पना उदय आणि विकास, वैदिक दैवतशास्त्र**	30	30	0	50	00
2	**वैदिक यज्ञतंत्र, तत्त्वज्ञानाचा प्रारंभ**	30	30	0	10	40
Total Hours		**60**				

List of Reference Books:

१ कंगले, र. पं. १९८५. श्रीमन्माधवाचार्यप्रणीत सर्वदर्शनसंग्रह. मुंबई: महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ.

२. वर्णेकर, श्री. भा. १९७५. भारतीय धर्म आणि तत्त्वज्ञान. मुंबई: महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ.

३. भट, श्रीपाद आणि इतर (संपा.)२००७. संस्कृति-परिचय. पुणे: टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ.

४. कंगले, र. पं. १९८५. *श्रीमन्माधवाचार्यप्रणीत सर्वदर्शनसंग्रह.* मुंबई: महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ.

५. डांगे, सिंधु. १९८०. *जैन धर्म आणि तत्त्वज्ञान.* नागपूर: महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रन्थनिर्मिती मंडळ.

६. वर्णेकर, श्री. भा. १९७५. *भारतीय धर्म आणि तत्त्वज्ञान.* मुंबई: महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ.

YEAR	**1st year**	
SEMESTER	**I**	
NAME OF COURSE	**संशोधन पद्धती**	
COURSE CODE	**25R1314**	
MARKING SCHEME	**End-Semester (EXT): 40**	**Continuous evaluation (INT): 60**
CREDITS	**Total: 4**	
	Theory: 4	**Practical : 0**
TEACHING HOURS	**Theory: 60**	**Practical: 0**

COURSE OBJECTIVES:

1) To understand the different methods of research
2) To understand the concept of research design
3) To be able to do research analysis and write the project report

COURSE OUTCOME: The Students completing the course will be able to-

1) To carry out research using different methods
2) To be able to do proper research analysis of the data
3) To be able to submit a comprehensive project report

COURSE DETAILS:

Unit No.	Title of unit with detailed content	No of teaching-learning hours	Theory	Practical	Marks Weightage	
					INT (cont. eval.)	EXT (end-sem)
1	संशोधनाच्या पद्धती, आराखडा आणि माहिती संकलन	30	30	0	50	00
2	विश्लेषण आणि अहवाल लेखन	30	30	0	10	40
Total Hours		**60**				

List of Reference Books:

१. चांदवले, शुभदा आणि इतर. २०१५. *संशोधन पद्धती*, पुणे: टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ

२. Purude, Ashwini. 2016. *Research Methodology,* Pune: Tilak Maharashtra Vidyapeeth

YEAR	**1st year**	
SEMESTER	**I**	
NAME OF COURSE	**पुरातत्त्वविद्येचा इतिहास**	
COURSE CODE	**25R1315**	
MARKING SCHEME	**End-Semester (EXT): 40**	**Continuous evaluation (INT): 60**

CREDITS	**Total: 4**	
	Theory: 4	**Practical : 0**
TEACHING HOURS	**Theory: 60**	**Practical: 0**

COURSE OBJECTIVES:

1) To imbibe the knowledge of history of Indian Archaeology
2) To acquaint with the important work done of scholars.
3) To give information of various important sites in India. .

COURSE OUTCOME: The Students completing the course will be able to-

1) understand the chronology of the development of the studies in Indian Archaeology.
2) understand the important work undertaken by the archaeologists of the colonial and post-independence era.
3) know about the various significant archaeological sites in Indian sub-continent.

COURSE DETAILS:

Unit No.	Title of unit with detailed content	No of teaching-learning hours	Theory	Practical	Marks Weightage	
					INT (cont. eval.)	EXT (end-sem)
1	पुरातत्त्वविद्येचा जागतिक आणि भारतीय इतिहास	30	30	0	50	00
2	महत्त्वाच्या व्यक्तींचे योगदान आणि महत्त्वाच्या स्थळांची माहिती	30	30	0	10	40
Total Hours		**60**				

List of Reference Books:

१. ढवळीकर, म. के. २०१८. *भारताची कुळकथा* . पुणे: राजहंस प्रकाशन

२. ढवळीकर, म. के. २०१६. *महाराष्ट्राची कुळकथा.* पुणे: राजहंस प्रकाशन

३. ढवळीकर, म. के. १९८०. *पुरातत्त्वविद्या.* मुंबई: महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ.

४. देव, शां. भा. २००७. *पुरातत्त्वविद्या.* पुणे: कॉंटिनेन्टल प्रकाशन.

YEAR	**1st year**	
SEMESTER	**II**	
NAME OF COURSE	**प्राचीन भारताचा इतिहास**	
COURSE CODE	**25R1321**	
MARKING SCHEME	**End-Semester (EXT): 40**	**Continuous evaluation (INT): 60**
CREDITS	**Total: 4**	
	Theory: 4	**Practical : 0**
TEACHING HOURS	**Theory: 60**	**Practical: 0**

COURSE OBJECTIVES:

1) To imbibe the knowledge of Indian History
2) To acquaint with various dynasties in India
3) To give information of important kings in India

COURSE OUTCOME: The Students completing the course will be able to-
1) understand the geography and chronology of Indian History
2) understand regional dynasties in India
3) analyze the role of various kings in shaping the history of India

COURSE DETAILS:

Unit No.	Title of unit with detailed content	No of teaching-learning hours	Theory	Practical	Marks Weightage	
					INT (cont. eval.)	EXT (end-sem)
1	भौगोलिक पार्श्वभूमी, इतिहासाची साधने, महाजनपदे, नंद ते कुषाण	30	30	0	50	00
2	गुप्त आणि वाकाटक राजवंश, गुप्तोत्तर उत्तर आणि दक्षिण भारत	30	30	0	10	40
Total Hours		**60**				

List of Reference Books:

१) देगलूरकर, गो. बं. २०१८ *प्राचीन भारत*. पुणे: अपरांत प्रकाशन.

२) कुलकर्णी, अ. रा. १९६२. *प्राचीन भारत: संस्कृती आणि इतिहास*. पुणे: देशमुख आणि कं.

३) Basham, A. L. 1967. *The Wonder That Was India*. Reprint.New Delhi: Rupa & Co.

४) Singh, Upinder. 2008. *A History of Ancient and Early Medieval India*. New Delhi: Pearson Longman.

YEAR	**1st year**	
SEMESTER	**II**	
NAME OF COURSE	**संस्कृत साहित्याचा इतिहास**	
COURSE CODE	**25R1322**	
MARKING SCHEME	**End-Semester (EXT): 40**	**Continuous evaluation (INT): 60**
CREDITS	**Total: 4**	
	Theory: 4	**Practical : 0**
TEACHING HOURS	**Theory: 60**	**Practical: 0**

COURSE OBJECTIVES:
1) To imbibe the knowledge of Indian Sanskrit literature.
2) To acquaint with various plays in Sanskrit
3) To understand the chronology and genres of Sanskrit literature

COURSE OUTCOME: The Students completing the course will be able to-

1) understand the chronology of Indian Literature
2) understand genres of Sanskrit literature
3) understand the historical development of Indian literature

COURSE DETAILS:

Unit No.	Title of unit with detailed content	No of teaching-learning hours	Theory	Practical	Marks Weightage	
					INT (cont. eval.)	EXT (end-sem)
1	**अभिजात संस्कृत काव्ये आणि नाटके**	30	30	0	50	0
2	**गद्यकाव्ये, चम्पूकाव्ये, कथा, सुभाषिते आणि स्तोत्रवाङ्मय**	30	30	0	10	40
Total Hours		**60**				

List of Reference Books:

१. करंबेळकर, वि. वा. १९६३. *संस्कृत साहित्याचा सोपपत्तिक इतिहास*. नागपूर: श्री शारदा प्रकाशन.

२. डांगे, सिंधु. १९७६. *भारतीय साहित्याचा इतिहास* (खंड१). नागपूर: महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रन्थनिर्मिती मंडळ.

३. भट, श्रीपाद आणि इतर (संपा.)२००७. *संस्कृति-परिचय*. पुणे: टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ.

४. बलदोटा, कौमुदी आणि अनिता बोथरा (संपा. नलिनी जोशी). २००५. *प्राकृत साहित्याचा इतिहास*. पुणे: सन्मति तीर्थ प्रकाशन.

५. Winternitz, Maurice. *A History of Indian Literature*. 3 volumes. Reprints. Delhi: MLBD.

YEAR	**1st year**	
SEMESTER	**II**	
NAME OF COURSE	**धर्म आणि तत्त्वज्ञान– २**	
COURSE CODE	**25R1323**	
MARKING SCHEME	**End-Semester (EXT): 40**	**Continuous evaluation (INT): 60**
CREDITS	**Total: 4**	
	Theory: 4	**Practical : 0**
TEACHING HOURS	**Theory: 60**	**Practical: 0**

COURSE OBJECTIVES:

1) To imbibe the knowledge about religion and philosophy of India in Post Buddha period
2) To acquaint with various religious sects in India
3) To understand the development of philosophical systems in India

COURSE OUTCOME: The Students completing the course will be able to-
1) understand the chronology and development of religion and philosophy in India.
2) understand the developments of various religious cults
3) understand the interaction on foreign religions with Indian religions.

COURSE DETAILS:

Unit No.	Title of unit with detailed content	No of teaching-learning hours	Theory	Practical	Marks Weightage	
					INT (cont. eval.)	EXT (end-sem)
1	**पौराणिक धर्माचा परिचय**	30	30	0	50	00
2	**भारतीय तत्त्वज्ञानाचा विकास, भारताबाहेरून आलेल्या धर्मांचा परिचय**	30	30	0	10	40
Total Hours		**60**				

List of Reference Books:

१ कंगले, र. पं. १९८५. *श्रीमन्माधवाचार्यप्रणीत सर्वदर्शनसंग्रह*. मुंबई: महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ.

२. वर्णेकर, श्री. भा. १९७५. *भारतीय धर्म आणि तत्त्वज्ञान*. मुंबई: महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ.

४. भट, श्रीपाद आणि इतर (संपा.)२००७. *संस्कृति-परिचय*. पुणे: टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ.

५. Bhandarkar, R. G. 1970. *Vaishnavism, Shaivism and Minor Religious Systems*. Varanasi: Prithvi Prakashan.

YEAR	**1st year**	
SEMESTER	**II**	
NAME OF COURSE	**प्रत्यक्ष कार्यानुभव**	
COURSE CODE	**25R1324**	
MARKING SCHEME	**End-Semester (EXT): 00**	**Continuous evaluation (INT): 100**
CREDITS	**Total: 4**	
	Theory: 0	**Practical : 4**
TEACHING HOURS	**Theory: 00**	**Practical: 120**

COURSE OBJECTIVES:
1) Trainees will improve their performance in respective key areas
2) Trainees will demonstrate proficiency in specific job-related skills and tasks
3) Trainees will understand industry processes and procedures

COURSE OUTCOME: The Students completing the course will be able to-

1) To apply advanced theoretical knowledge and practical skills in their specialized field
2) To improve processes or outcomes within their workplace.
3) To contribute meaningfully to their field and pursue continued professional growth

COURSE DETAILS:

Unit No.	Title of unit with detailed content	No of teaching-learning hours	Theory	Practical	Marks Weightage	
					INT (cont. eval.)	EXT (end-sem)
1	प्रत्यक्ष कार्यानुभव	120	00	120	100	00
Total Hours		**120**				

YEAR	**1st year**	
SEMESTER	**II**	
NAME OF COURSE	पाली साहित्याचा इतिहास	
COURSE CODE	**25R1325**	
MARKING SCHEME	**End-Semester (EXT): 00**	**Continuous evaluation (INT): 50**
CREDITS	**Total: 2**	
	Theory: 2	**Practical : 0**
TEACHING HOURS	**Theory: 30**	**Practical: 0**

COURSE OBJECTIVES:
1) To imbibe the knowledge of Pali literature
2) To acquaint with the tenets of Buddhism through literature.
3) To give information of origin and development of the Pali literature.

COURSE OUTCOME: The Students completing the course will be able to-
1) understand the chronology of the development of the Pali literature.
2) understand various stages of development of Buddhism.
3) know about the various texts of canonical and non-canonical literature.

COURSE DETAILS:

Unit No.	Title of unit with detailed content	No of teaching-learning hours	Theory	Practical	Marks Weightage	
					INT (cont. eval.)	EXT (end-sem)
1	पाली साहित्य– विषय आणि व्याप्ती, संगीतींचा इतिहास	15	15	0	30	00
2	तिपिटक आणि तिपिटकेतर पाली साहित्य	15	15	0	20	00
Total Hours		**30**				

List of Reference Books:

१. तगारे, ग. वा. १९७८. *पाली वाङ्मयाचा इतिहास* नागपूर: महाराष्ट्र विद्यापीठ

२.Winternitz, Maurice. *A History of Indian Literature*. 3 volumes. Reprints. Delhi: MLBD.

३. Law, B. C. 1973. A History of Pali Literature. Vol. I and II. Varanasi: Bharatiya Vidya Prakashan

YEAR	**2nd year**	
SEMESTER	**III**	
NAME OF COURSE	**भारतीय कला आणि स्थापत्य– १**	
COURSE CODE	**25R1331**	
MARKING SCHEME	**End-Semester (EXT): 40**	**Continuous evaluation (INT): 60**
CREDITS	**Total: 4**	
	Theory: 4	**Practical : 0**
TEACHING HOURS	**Theory: 60**	**Practical: 0**

COURSE OBJECTIVES:

1) To imbibe the knowledge of various types of architecture in India
2) To acquaint with various dynastic architecture in India
3) To give information of important sculptures in India

COURSE OUTCOME: The Students completing the course will be able to-

1) understand the chronology of early Indian structural architecture
2) understand regional rock cut architecture in India
3) analyze the important sculptures of India

COURSE DETAILS:

Unit No.	Title of unit with detailed content	No of teaching-learning hours	Theory	Practical	Marks Weightage	
					INT (cont. eval.)	EXT (end-sem)
1	**मौर्य ते सातवाहन काळातील शिल्पे आणि मृण्मूर्ती, गांधारकला**	30	30	0	50	00
2	**बौद्ध, जैन आणि हिंदू गिरिशिल्पे, मन्दिरशिल्पाचा उदय**	30	30	0	10	40
Total Hours		**60**				

List of Reference Books:

१. माटे, म. श्री. १९८०. *प्राचीन भारतीय कला.* नागपूर: महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रन्थनिर्मिती मंडळ.

२. माटे, म. श्री. १९९८. *प्राचीन कलाभारती.* पुणे: कॉंटिनेन्टल प्रकाशन.

३. भट, श्रीपाद आणि इतर (संपा.) २००७. *संस्कृति-परिचय.* पुणे: टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ

YEAR	**2nd year**	
SEMESTER	**III**	
NAME OF COURSE	**प्राचीन भारतीय सामाजिक संस्था**	
COURSE CODE	**25R1332**	
MARKING SCHEME	**End-Semester (EXT): 40**	**Continuous evaluation (INT): 60**
CREDITS	**Total: 4**	
	Theory: 4	**Practical : 0**
TEACHING HOURS	**Theory: 60**	**Practical: 0**

COURSE OBJECTIVES:

1) To imbibe the knowledge of Indian Social Institutions
2) To acquaint with various Sanskaras.
3) To give information of origin and development of the caste system in India.

COURSE OUTCOME: The Students completing the course will be able to-

1) understand the chronology of the development of the social institutions in India.
2) understand regional variations of social institutions like marriage, Ashramas etc in India
3) know about the various elements of the institutions like the education, caste system etc

COURSE DETAILS:

Unit No.	Title of unit with detailed content	No of teaching-learning hours	Theory	Practical	Marks Weightage	
					INT (cont. eval.)	EXT (end-sem)
1	**वर्णव्यवस्था ते जातिव्यवस्था, षोडश संस्कार**	30	30	0	50	00
2	**विविध सामाजिक व्यवस्था**	30	30	0	10	40
Total Hours		**60**				

List of Reference Books:

१. भट, यशवंत आबाजी (अनु.) १९८०. *भारतरत्न म.म. काणेकृत धर्मशास्त्राचा इतिहास सारांशरूप ग्रन्थ* (पूर्वार्ध आणि उत्तरार्ध). मुंबई: महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ.

२. भिडे, गजानन लक्ष्मण. १९९८. *प्राचीन भारतीय संस्थांचा इतिहास.* कोल्हापूर: फडके प्रकाशन.

YEAR	**2nd year**
SEMESTER	**III**
NAME OF COURSE	**भारत आणि आग्नेय आशिया**

COURSE CODE	**25R1333**	
MARKING SCHEME	**End-Semester (EXT): 40**	**Continuous evaluation (INT): 60**
CREDITS	**Total: 4**	
	Theory: 4	**Practical : 0**
TEACHING HOURS	**Theory: 60**	**Practical: 0**

COURSE OBJECTIVES:

1) To imbibe the knowledge about various countries in South East Asia
2) To acquaint with various cultural influences of India over the culture of South East Asia
3) To understand the chronology and political history of countries in South East Asia

COURSE OUTCOME: The Students completing the course will be able to-

1) understand the chronology and political history of countries in South East Asia
2) understand cultural influences of India over the culture of South East Asia
3) understand the various linkages of India with nations in South East Asia

COURSE DETAILS:

Unit No.	Title of unit with detailed content	No of teaching-learning hours	Theory	Practical	Marks Weightage	
					INT (cont. eval.)	EXT (end-sem)
1	प्राचीन भारत आणि आग्नेय आशियाई देशांचे संबंध, आग्नेय आशियातील राजकीय इतिहास	30	30	0	50	00
2	आग्नेय आशियातील धर्म, साहित्य, कला आणि स्थापत्य	30	30	0	10	40
Total Hours		**60**				

List of Reference Books:

१. गुप्ते, रमेश शंकर. १९६०. *बृहत्तर भारत*. औरंगाबाद: मराठवाडा विद्यापीठ.

२. देवपुजारी, मु. बा. आणि शे. रा. कुलकर्णी. १९७८. प्राचीन भारत व शेजारील राष्ट्रे . नागपूर: महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रन्थनिर्मिती मंडळ.

३. Majumdar, R. C. 2004. *Ancient Indian Colonies in the Far East: Suvarnadvipa*. Reprint. 2 volumes. New Delhi: Cosmo Publications.

YEAR	**2nd year**	
SEMESTER	**III**	
NAME OF COURSE	**भारतीय विज्ञान आणि तंत्रज्ञान**	
COURSE CODE	**254R1334**	
MARKING SCHEME	**End-Semester (EXT): 40**	**Continuous evaluation (INT): 60**
CREDITS	**Total: 4**	
	Theory: 4	**Practical : 00**

TEACHING HOURS	Theory: 60	Practical: 00

COURSE OBJECTIVES:

1) To understand the advancements in the field of science and technology.
2) To give information of technology in ancient India.
3) To acquaint development of science and technology for various skills in ancient India.

COURSE OUTCOME: The Students completing the course will be able to-

1) Identify the advancement in the fields of science and technology.
2) Explain the role of technology in the advancement of science in ancient India.
3) Analyze the role of science and technology in the development of various skills in ancient India.

COURSE DETAILS:

Unit No.	Title of unit with detailed content	No of teaching-learning hours	Theory	Practical	Marks Weightage	
					INT (cont. eval.)	EXT (end-sem)
1	भारतीय विज्ञान– गणित, ज्योतिर्विज्ञान, रसायनशास्त्र आणि भौतिकशास्त्र	30	30	00	50	00
2	भारतीय तंत्रज्ञान– कृषी आणि पशुपालन, धातुविद्या आणि आयुर्वेद	30	30	00	10	40
Total Hours		**60**				

List of Reference Books:

१. जोशी, प्र. न. *विज्ञान व तंत्रज्ञान-इतिहास आणि प्रगती.* पुणे: केसागर प्रकाशन.

२. *वैज्ञानिक पद्धती.* पुणे: केसागर प्रकाशन.

३. Bose, D. M., S. N. Sen and B. V. Subbarappa (ed.) 1971. *A Concise History of Science in India*. New Delhi: Indian national Science Academy.

४. Chakravarti, D. K. 1999. *India: An Archaeological History*. Delhi: OUP.

५. Chattopadhyaya, D. P. 2001. *Ways of Understanding the Human Past: Mythic, Epic, Scientific and Historic*. New Delhi: PHISPC.

YEAR	2nd year	
SEMESTER	III	
NAME OF COURSE	प्राकृत साहित्याचा इतिहास	
COURSE CODE	25R1335	
MARKING SCHEME	End-Semester (EXT): 40	Continuous evaluation (INT): 60

CREDITS	**Total: 4**	
	Theory: 4	**Practical : 0**
TEACHING HOURS	**Theory: 60**	**Practical: 0**

COURSE OBJECTIVES:

1) To imbibe the knowledge of Indian Sanskrit literature.
2) To acquaint with various plays in Sanskrit
3) To understand the chronology and genres of Sanskrit literature

COURSE OUTCOME: The Students completing the course will be able to-

1) understand the chronology of Indian Literature
2) understand genres of Sanskrit literature
3) understand the historical development of Indian literature

COURSE DETAILS:

Unit No.	Title of unit with detailed content	No of teaching-learning hours	Theory	Practical	Marks Weightage	
					INT (cont. eval.)	EXT (end-sem)
1	प्राकृत साहित्याचे प्रकार, जैन प्राकृत साहित्य	30	30	0	50	00
2	अधार्मिक प्राकृत साहित्य	30	30	0	10	40
Total Hours		**60**				

List of Reference Books:

१. भट, श्रीपाद आणि इतर (संपा.)२००७. *संस्कृति-परिचय*. पुणे: टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ.

२. बलदोटा, कौमुदी आणि अनिता बोथरा (संपा. नलिनी जोशी). २००५. *प्राकृत साहित्याचा इतिहास*. पुणे: सन्मति तीर्थ प्रकाशन.

३. Winternitz, Maurice. *A History of Indian Literature*. 3 volumes. Reprints. Delhi: MLBD.

४. जैन, जगदिशचंद्र, १९६१, *प्राकृत साहित्य का इतिहास* , वाराणसी : चौखंबा विद्याभवन

(Soft copy is available at https://jainelibrary.org)

YEAR	**2nd year**	
SEMESTER	**III**	
NAME OF COURSE	**संशोधन प्रकल्प**	
COURSE CODE	**24R1334**	
MARKING SCHEME	**End-Semester (EXT): 00**	**Continuous evaluation (INT): 100**
CREDITS	**Total: 4**	
	Theory: 0	**Practical : 4**
TEACHING HOURS	**Theory: 00**	**Practical: 60**

COURSE OBJECTIVES:
1) To identify the problem in the field of Indology
2) To acquaint information from field work and literature
3) To imbibe the results of the survey to analyse the data from literature and field work.

COURSE OUTCOME: The Students completing the course will be able to-
1) Understand the problem areas in the field of Indology.
2) Apply the information gathered from the field work as well as literature to design a framework of the report.
3) Measure the results of the survey as against the analysis done after the literary and field work.

COURSE DETAILS:

Unit No.	Title of unit with detailed content	No of teaching-learning hours	Theory	Practical	Marks Weightage	
					INT (cont. eval.)	EXT (end-sem)
1	संशोधन प्रकल्प	60	00	60	100	00
Total Hours		**60**				

YEAR	**2nd year**	
SEMESTER	**III**	
NAME OF COURSE	**प्राचीन महाराष्ट्र**	
COURSE CODE	**24R1335**	
MARKING SCHEME	**End-Semester (EXT): 40**	**Continuous evaluation (INT): 60**
CREDITS	**Total: 4**	
	Theory: 4	**Practical : 0**
TEACHING HOURS	**Theory: 60**	**Practical: 0**

COURSE OBJECTIVES:
1) To imbibe the knowledge of various aspects of the geology and geography of Maharashtra
2) To acquaint with various dynasties of Maharashtra
3) To give information of the architecture and other details in the history of Maharashtra

COURSE OUTCOME: The Students completing the course will be able to-
1) understand the geology and geography of Maharashtra
2) understand the pre and proto-history of Maharashtra
3) understand the historical period through epigraphs, architecture and religious traditions of ancient Maharashtra

COURSE DETAILS:

Unit	Title of unit with detailed content	No of	Theory	Pra	Marks Weightage

No.		teaching-learning hours		ctical	INT (cont. eval.)	EXT (end-sem)
1	प्रागैतिहासिक आणि इतिहासपूर्वकालीन महाराष्ट्र	30	30	0	50	00
2	ऐतिहासिक महाराष्ट्र	30	30	0	10	40
Total Hours		**60**				

List of Reference Books:

१. आत्रे, त्रि. ना. १९१५. *गांवगाडा*. पुणे: आर्यभूषण प्रेस.

२. महाराष्ट्र राज्य गॅझेटिअर. २००२. *इतिहास प्राचीन काल* (खंड १). मुंबई: गॅझेटिअर विभाग, महाराष्ट्र शासन.

३. ढेरे, रा. चिं. १९६१. *खंडोबा*. पुणे: देशमुख आणि कं.

४. ढेरे, रा. चिं. १९७१. *लोकसंस्कृतीची क्षितिजे*. पुणे: विश्वकर्मा साहित्यालय.

YEAR	**2nd year**	
SEMESTER	**IV**	
NAME OF COURSE	**भारतीय कला आणि स्थापत्य– २**	
COURSE CODE	**25R1341**	
MARKING SCHEME	**End-Semester (EXT): 40**	**Continuous evaluation (INT): 60**
CREDITS	**Total: 4**	
	Theory: 4	**Practical: 0**
TEACHING HOURS	**Theory: 60**	**Practical: 0**

COURSE OBJECTIVES:

1) To imbibe the knowledge of Indian Art & Architecture of the post Gupta period
2) To acquaint with various styles of religious architecture
3) To give information of rock cut and structural architecture in India

COURSE OUTCOME: The Students completing the course will be able to-

1) understand the art and architecture of various periods in India
2) understand regional styles of temples
3) analyze the various elements of rock cut and structural architecture

COURSE DETAILS:

Unit No.	Title of unit with detailed content	No of teaching-learning hours	Theory	Practical	Marks Weightage	
					INT (cont. eval.)	EXT (end-sem)
1	कला आणि स्थापत्यविषयक प्राचीन साहित्य,	30	30	0	50	00

	चालुक्यांचे आणि पल्लवांचे स्थापत्य					
2	एकपाषाणी मन्दिरे, नागर, द्राविड, भूमिज आणि वेसर मन्दिरशिल्पे	30	30	0	10	40
Total Hours		**60**				

List of Reference Books:

१. कृष्ण देव. १९८९. *उत्तर भारतातील मंदिरे*. नवी दिल्ली: नॅशनल बुक ट्रस्ट.

२. माटे, म. श्री. १९८०. *प्राचीन भारतीय कला*. नागपूर: महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रन्थनिर्मिती मंडळ.

३. माटे, म. श्री. १९९८. *प्राचीन कलाभारती*. पुणे: कॉंटिनेन्टल प्रकाशन.

४. भट, श्रीपाद आणि इतर (संपा.)२००७. *संस्कृति-परिचय*. पुणे: टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ.

५. Huntington, Susan. 1985. *The Art of Ancient India: Buddhist, Hindu, Jain*. New York: John Weatherhill Inc.

YEAR	**2nd year**	
SEMESTER	**IV**	
NAME OF COURSE	**प्राचीन भारतीय आर्थिक आणि राजकीय संस्था**	
COURSE CODE	**25R1342**	
MARKING SCHEME	**End-Semester (EXT): 40**	**Continuous evaluation (INT): 60**
CREDITS	**Total: 4**	
	Theory: 4	**Practical: 0**
TEACHING HOURS	**Theory: 60**	**Practical: 0**

COURSE OBJECTIVES:

1) To imbibe the knowledge of ancient Indian economic Institutions
2) To acquaint with various trade networks
3) To give information taxation and political institutions in ancient India

COURSE OUTCOME: The Students completing the course will be able to-

1) understand the ancient Indian economic and political institutions
2) understand regional types of taxation
3) analyze the various elements of rural to urban development

COURSE DETAILS:

Unit No.	Title of unit with detailed content	No of teaching-learning hours	Theory	Practical	Marks Weightage	
					INT (cont. eval.)	EXT (end-sem)
1	पशुपालन ते शेती आणि दुसरे नागरीकरण, उद्योग आणि व्यापार	30	30	0	50	00
2	राजसत्तेचा प्रवास, स्थानिक पातळीवरील	30	30	0	10	40

	प्रशासन					
Total Hours		**60**				

List of Reference Books:

१. भिडे, गजानन लक्ष्मण. १९९८. *प्राचीन भारतीय संस्थांचा इतिहास.* कोल्हापूर: फडके प्रकाशन.

२. Jayaswal, K. P. 1922. *Corporate Life in Ancient India*. New Delhi.

३. Huntington, Susan. 1985. *The Art of Ancient India: Buddhist, Hindu, Jain*. New York: John Weatherhill Inc.

YEAR	**2nd year**	
SEMESTER	**IV**	
NAME OF COURSE	**पुराभिलेखविद्या आणि नाणकशास्त्र**	
COURSE CODE	**24R1342**	
MARKING SCHEME	**End-Semester (EXT): 40**	**Continuous evaluation (INT): 60**
CREDITS	**Total: 4**	
	Theory: 4	**Practical: 0**
TEACHING HOURS	**Theory: 60**	**Practical: 0**

COURSE OBJECTIVES:

1) To imbibe the knowledge of various epigraphs and coinages in India
2) To acquaint with various dynastic epigraphs and coinages in India
3) To give information of the use of these epigraphs and coins for the reconstruction of the history of India

COURSE OUTCOME: The Students completing the course will be able to-

1) understand the chronology of early Indian epigraphs and coins
2) understand regional epigraphs and coins and their bearing on Indian history
3) analyze the important epigraphs and coins of India

COURSE DETAILS:

Unit No.	Title of unit with detailed content	No of teaching-learning hours	Theory	Practical	Marks Weightage	
					INT (cont. eval.)	EXT (end-sem)
1	भारतीय लिपी आणि कालगणना, पुराभिलेखांचा परिचय आणि वाचन	30	30	0	50	00
2	नाण्यांचा उगम आणि प्राचीनता, नाण्यांची तपासणी, आहत नाणी, विविध राजवंशांची नाणी	30	30	0	10	40
Total Hours		**60**				

List of Reference Books:

१. गोखले, शोभना. २००७. *पुराभिलेखविद्या*. पुणे: कॉंटिनेन्टल प्रकाशन.

२. गोखले, शोभना. २००८. *प्राचीन भारतीय इतिहासाची साधने*. पुणे: टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ.

३. गोखले, शोभना (अनु.) २०१०. *भारतीय लेखविद्या* (translation of *Indian Epigraphy* by D. C. Sircar). पुणे: कॉंटिनेन्टल प्रकाशन.

४. ढवळीकर, म. के. २००७. *प्राचीन भारतीय नाणकशास्त्र*. पुणे: कॉंटिनेन्टल प्रकाशन.

५. झा, अमितेश्वर. २००४. *भारतीय सिक्के*. अंजनेरी: IIRNS.

YEAR	**2nd year**	
SEMESTER	**IV**	
NAME OF COURSE	**भारत आणि आशिया**	
COURSE CODE	**24R1343**	
MARKING SCHEME	**End-Semester (EXT): 00**	**Continuous evaluation (INT): 50**
CREDITS	**Total: 2**	
	Theory: 2	**Practical : 0**
TEACHING HOURS	**Theory: 30**	**Practical: 0**

COURSE OBJECTIVES:

1) To imbibe the knowledge of interactions between ancient India and other Asian countries
2) To acquaint with idea of silk route and spread of Buddhism in Asia
3) To understand the political, artistic and architectural traditions in ancient Asia

COURSE OUTCOME: The Students completing the course will be able to-

1) understand the relations between ancient India and East Asian Countries
2) understand origin and development of Silk Route and spread of Buddhism
3) explain the architectural remains of Sri Lanka and Myanmar

COURSE DETAILS:

Unit No.	Title of unit with detailed content	No of teaching-learning hours	Theory	Practical	Marks Weightage	
					INT (cont. eval.)	EXT (end-sem)
1	**आशियाचा राजकीय इतिहास, संस्कृती, व्यापार, कला आणि स्थापत्य**	30	30	0	50	00
Total Hours		**30**				

List of Reference Books:

१. गुप्ते, रमेश शंकर. १९६०. *बृहत्तर भारत*. औरंगाबाद: मराठवाडा विद्यापीठ.

२. देवपुजारी, मु. बा. आणि शे. रा. कुलकर्णी. १९७८. प्राचीन भारत व शेजारील राष्ट्रे . नागपूर: महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रन्थनिर्मिती मंडळ.

YEAR	2nd year	
SEMESTER	IV	
NAME OF COURSE	संशोधन प्रकल्प	
COURSE CODE	24R1344	
MARKING SCHEME	End-Semester (EXT): 00	Continuous evaluation (INT): 150
CREDITS	Total: 6	
	Theory: 0	Practical : 6
TEACHING HOURS	Theory: 00	Practical: 150

COURSE OBJECTIVES:

1) To identify the problem in the field of Indology
2) To acquaint information from field work and literature
3) To imbibe the results of the survey to analyse the data from literature and field work.

COURSE OUTCOME: The Students completing the course will be able to-

1) Understand the problem areas in the field of Indology.
2) Apply the information gathered from the field work as well as literature to design a framework of the report.
3) Measure the results of the survey as against the analysis done after the literary and field work.

COURSE DETAILS:

Unit No.	Title of unit with detailed content	No of teaching-learning hours	Theory	Practical	Marks Weightage	
					INT (cont. eval.)	EXT (end-sem)
1	संशोधन प्रकल्प	90	00	90	150	00
Total Hours		90				

YEAR	2nd year	
SEMESTER	IV	
NAME OF COURSE	भारतीय इतिहास आणि परंपरा	
COURSE CODE	24R1346	
MARKING SCHEME	End-Semester (EXT): 40	Continuous evaluation (INT): 60
CREDITS	Total: 4	
	Theory: 4	Practical: 0

TEACHING HOURS	Theory: 60	Practical: 0

COURSE OBJECTIVES:

1) To imbibe the knowledge of various aspects of the ancient Indian literature
2) To acquaint with various evidences coming from different archaeological excavations
3) To give information of the relation between the literature and the archaeological sources

COURSE OUTCOME: The Students completing the course will be able to-

1) understand the chronology of various archaeological sites.
2) understand literary history and its relation with archaeological material
3) understand the development of the second urbanization and allied literature

COURSE DETAILS:

Unit No.	Title of unit with detailed content	No of teaching-learning hours	Theory	Practical	Marks Weightage	
					INT (cont. eval.)	EXT (end-sem)
1	**भारतातील प्राचीनतम साहित्य आणि पुरातत्त्वीय पुरावा, वैदिक वाङ्मय आणि हडप्पा संस्कृती**	30	30	0	50	00
2	**उत्तर वैदिक वाङ्मय आणि लोहयुग, दुसरे नागरीकरण, आर्ष महाकाव्ये व इतर समकालीन वाङ्मय**	30	30	0	10	40
Total Hours		**60**				

List of Reference Books:

१. करंबेळकर, वि. वा. १९६३. *संस्कृत साहित्याचा सोपपत्तिक इतिहास.* नागपूर: श्री शारदा प्रकाशन.

२. डांगे, सिंधु. १९७६. *भारतीय साहित्याचा इतिहास* (खंड१). नागपूर: महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रन्थनिर्मिती मंडळ.

३. भट, श्रीपाद आणि इतर (संपा.)२००७. *संस्कृति-परिचय.* पुणे: टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ.

४. ढवळीकर, म. के. २०१८. *भारताची कुळकथा* . पुणे: राजहंस प्रकाशन

५. ढवळीकर, म. के. २०१६. *महाराष्ट्राची कुळकथा.* पुणे: राजहंस प्रकाशन

६. ढवळीकर, म. के. १९८०. *पुरातत्त्वविद्या.* मुंबई: महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ.

****